Kunnanhallitus kiittää tarkastuslautakuntaa perusteellisesta sekä laajasta arviointityöstä ja pitää esiin nostettuja havaintoja pääosin perusteltuina. Tarkastuslautakunnan havainnot tukevat myös kunnanhallituksen omaa näkemystä siitä, että strategisessa johtamisessa, tavoitteiden mitattavuudessa sekä seurannassa on kehittämistarpeita ja kehittämisen mahdollisuuksia.

Kunnanhallitus pitää tärkeänä, että arviointikertomuksen havainnot käsitellään kehittämisen näkökulmasta. Arviointikertomus kohdistuu käytännössä pääosin aikaan ennen uuden nyt voimassa olevan strategiakauden käynnistymistä. Uusi kuntastrategia 2026–2029 on jo laadittu monilta osin vastaamaan niihin haasteisiin, joita tarkastuslautakunta arvioinnissaan nostaa esille.

Strategiassa painottuvat mitattavat tavoitteet, selkeä vastuunjako, systemaattinen seuranta ja tiedolla johtaminen. Koska vuoden 2026 talousarvio on laadittu vielä aiemman kuntastrategian pohjalta, uuden strategian mukainen tavoitteenasetanta, raportointi ja talousohjaus viedään täysimääräisesti osaksi vuoden 2027 talousarviota ja taloussuunnittelua. Talousarvion hyväksynnän yhteydessä valtuusto voi hyväksyä myös strategiaa koskevat mittarit ja tavoitteet.

Tarkastuslautakunnan kysymykset kunnanhallitukselle:

1. **Miten tarkastuslautakunnan kehittämisehdotusten jatkokäsittelyä voitaisiin selkeyttää niin, että tarkastuslautakunnan tekemiin kehittämisehdotuksiin, havaintoihin ja kysymyksiin annettavat kunnanhallituksen vastaukset olisivat entistä selkeämpiä, nopeampia ja aiotut toimenpiteet myös seurattavissa olevia?**

   Kunnanhallituksen vastaus: *Vastaukset tarkastuslautakunnalle valmistellaan toimialojen ja kunnanhallituksen yhteistyönä siten, että ne ovat päätöksenteon kannalta selkeitä ja että niiden toteutumista voidaan seurata osana normaalia talousarvio-, osavuosikatsaus- ja tilinpäätösraportointia siltä osin, kun se on tarkoituksen mukaista. Tarkastuslautakunta tekee arviointikertomuksen vaikuttavuuden arviointia osana omaa työtään.*

2. **Miten kunnanhallitus aikoo kehittää kunnan toiminnan tavoitteellisuutta, tavoitteiden asetantaa sekä strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien tavoitteiden mitattavuutta? Päättääkö kunnanhallitus strategian 2026– 2029 kärkien aidoille tavoitteille keskeiset todennettavissa olevat mittarit? Päättääkö kunnanhallitus elinvoimaohjelman ja**

toimialaohjelmien strategian mukaisille keskeisille tavoitteille todennettavissa olevat mittarit? Miten kunnanhallitus kehittää strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien tavoitteiden asetantaa niin, että tavoitteiden toteutumista voidaan selkeästi seurata koko strategiakauden ajan?

Kunnanhallituksen vastaus: *Kunnanhallitus kehittää tavoitteellisuutta siten, että kuntastrategian 2026–2029 strategisille kärjille valmistellaan keskeiset, todennettavissa olevat mittarit. Mittareiden tulee kuvata sekä toiminnan vaikuttavuutta, että etenemistä kohti valtuuston hyväksymiä strategisia tavoitteita. On järkevää, että valtuusto päättää käytettävät valtuustotason mittarit talousarvion hyväksynnän yhteydessä.*

Elinvoimaohjelman tavoitteet johdetaan kuntastrategiasta elinvoimajaoston valmistelemana ja tähän sekä muihin ohjelmiin sisällytetään tavoitteiden toteutumista kuvaavat mittarit ja tavoitetasot. On myös tärkeä huomioida, että mittarit eivät ole päällekkäisiä talousarviossa olevien mittareiden kanssa.

Toimialaohjelmat ovat toimialojen oman toiminnan palvelulupauksia sekä ohjausasiakirjoja. Näin ollen niiden osalta toimialaohjelman sisällön ja siellä käytettävät mittarit päättävät lautakunnat ja hallinon toimialan osalta kunnanhallitus. Tämä työ on tehty osana kuntastrategian toimeenpanoa ja toimialaohjelmat on hyväksytty syyskaudella 2026 lautakunnissa ja kunnanhallituksessa. Tavoitteet ja mittarit tulevat toimialoittain tarkemmin vuosittain talousarvion yhteydessä. Tulokset ja toteumat puolestaan tilinpäätösten yhteydessä. Toimiala-ohjelmista ei ole järkevää luoda uutta erillistä mittaroinnin tasoa, koska taso on käytännössä sama kuin talousarviossa vuosittain asetetut tavoitteet.

3. **Miten kunnanhallitus aikoo kehittää strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien säännöllistä seurantaa ja raportointia? Mitä konkreettisia muutoksia nykyiseen raportointikäytäntöön tehdään ja millä aikataululla?**

Kunnanhallituksen vastaus: *Strategian, elinvoimaohjelman ja toimialaohjelmien seurantaa voidaan vahvistaa kytkemällä ne nykyistä tiiviimmin kunnan talouden ja toiminnan raportointirytmiin. Keskeisistä strategisista tavoitteista raportoidaan jatkossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi kunnanhallitukselle tuodaan tarvittaessa erillisiä strategian toimeenpanon seurantaraportteja*.

Konkreettisina muutoksina valmistellaan mittaristo ja raportointiaikataulu, jotka otetaan käyttöön vuoden 2027 talousarvion hyväksynnän yhteydessä. Ohjelmatason raportointia tuodaan tarvittavilta osin 1-6 kuukausien osavuosiraporttiin. Kunnanhallitus korostaa, että raportointia kehitetään erityisesti johdonmukaisuuden, vertailtavuuden ja päätöksenteon kannalta olennaisen tiedon näkökulmasta. Raportoinnissa pyritään jatkossa siihen, että tavoitteiden eteneminen, poikkeamat ja tarvittavat korjaavat toimenpiteet ovat selkeästi nähtävissä.

4. **Katsooko kunnanhallitus tarpeelliseksi yhdenmukaistaa toimialaohjelmien rakennetta ja kehittää ohjelmien laadinnan ohjausta? Miten tämä aiotaan tehdä?**

   Kunnanhallituksen vastaus: *Kunnanhallitus pitää toimialaohjelmien rakenteen yhdenmukaistamista järkevissä määrin tarpeellisena. On kuitenkin huomioitava toimialojen toiminnan ja budjettien erilaisuus, joten tietty eroavaisuus niiden osalta on hyväksyttävä. Jatkossa ohjelmien laadintaa ohjataan yhteisellä rakenteella, jossa määritellään vähintään ohjelman yhteys kuntastrategiaan, keskeiset tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot, mittarit, aikataulu ja arvioidut taloudelliset vaikutukset. Yhdenmukainen rakenne parantaa ohjelmien vertailtavuutta, seurattavuutta ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä. On kuitenkin muistettava, että toimialaohjelmat päätetään lautakuntatasolla, jolloin kaikki toimialaohjelmat hyväksytään eri toimielimen toimesta.*

5. **Mitkä tavoitteet kunnanhallitus määrittää kunnan talouden kestävyydelle strategisesti vuoteen 2029?**

   Kunnanhallituksen vastaus: *Kunnan talouden kestävyyden strategisina tavoitteina ovat talouden tasapainon vahvistaminen, velkaantumisen hallinta, käyttötalouden menokasvun hillitseminen sekä investointien mitoittaminen kunnan tulorahoituksen ja kantokyvyn mukaiselle tasolle. Tavoitteena on, että vuosikate vahvistuu suunnitelmakaudella, alijäämäisten vuosien syntyminen estetään ja lainakanta kääntyy laskuun. Tarkemmat taloudelliset tavoitetasot määritellään talousarvion 2027 ja taloussuunnitelman 2027–2029 valmistelussa sekä osana Kestävä kuntatalous -ohjelman päivitystä.*

6. **Miten kunnanhallitus päättää ohjata kunnan strategian kannalta keskeisten toiminnallisten tavoitteiden asetantaa ja seurantaa**

(tavoitteet ja aikataulutus vuosille ja vuosineljänneksille) varmistaakseen kunnan määrätietoisen toiminnan?

Kunnanhallituksen vastaus: *Strategia itsessään luo viitekehyksen myös toiminnallisille tavoitteille. Kunnanhallitus valmistelee keskeiset tavoitteet valtuustolle päätettäväksi. Strategia tason tavoitteet eivät voi olla lähtökohtaisesti vuosittain vaihtuvia, vaan niillä seurataan pitkän ajan tavoitteita ja niiden jatkumoita. Kuntastrategian mittarit ovat lähtökohtaisesti sillä tasolla, ettei niistä ole aina mahdollista raportoida kolmen kuukauden välein. Niiltä osin, kun tuloksia on saatavilla niistä raportoidaan jatkossa kesäkuun osavuosikatsauksen yhteydessä. Toteutumista voidaan seurataan myös osana toimialojen omaa raportointia. Strategia ei saa jää erilliseksi asiakirjaksi, vaan sen tulee ohjata käytännön toimintaa, resurssien kohdentamista ja johtamista koko strategiakauden ajan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.*

7. **Mitä konkreettisia toimenpiteitä kunnanhallitus aikoo toteuttaa velkaantumiskehityksen taittamiseksi ja millä aikataululla?**

Kunnanhallituksen vastaus: *Velkaantumiskehityksen taittamisessa keskeistä on käyttötalouden vahvistaminen sekä investointien ja omaisuuden pitkäjänteinen ohjaaminen. Kunnanhallitus vahvistaa talousarviovalmistelussa menokuria, arvioi palvelurakenteen ja toimintatapojen kustannusvaikutuksia sekä priorisoi investoinnit välttämättömyyden, vaikuttavuuden ja rahoitusmahdollisuuksien perusteella.*
Samalla kunnan olemassa olevaa omaisuutta tarkastellaan kokonaisuutena sen käyttötarpeen, kustannusten, tuottojen ja tulevien tarpeiden näkökulmasta. Valmisteilla olevalla omistajapolitiikalla vahvistetaan omaisuuden suunnitelmallista johtamista siten, että omaisuusrakenne tukee kunnan toimintaa ja talouden kestävyyttä. Omaisuuden hallinnalla voidaan saada aikaan sekä kertaluonteisia taloudellisia vaikutuksia että pysyviä käyttötaloutta vahvistavia vaikutuksia.

Käyttötaloutta vahvistavat toimenpiteet valmistellaan osana vuoden 2027 talousarviota ja taloussuunnitelmaa 2028–2029. Omistajapolitiikan valmistumisen jälkeen sen linjausten mukaiset omaisuuden kehittämistoimenpiteet viedään vaiheittain tulevien vuosien talousarvioihin ja taloussuunnitelmiin. Toimenpiteiden taloudellisia vaikutuksia ja velkaantumiskehitystä seurataan osana talousarvio-, osavuosikatsaus- ja tilinpäätösraportointia.

8. **Kuinka investoinnit mitoitetaan kunnan kestävän talouden tasolle? Riittävätkö rajoitetut investoinnit pitämään kunnan tarvitsemat kiinteistöt ja infrastruktuurin kunnossa?**

   Kunnanhallituksen vastaus: *Investoinnit mitoitetaan jatkossa entistä selkeämmin kunnan kestävän talouden kokonaisraamiin. Investointien valmistelussa arvioidaan hankkeen välttämättömyys, vaikutus palvelutuotantoon, käyttötalousvaikutukset, rahoitustarve, riskit ja vaihtoehtoiset toteuttamistavat.*
   Investointisuunnittelua tarkastellaan osana kunnan laajempaa omaisuudenhallintaa. Valmisteilla olevassa omistajapolitiikassa määritellään periaatteita sille, miten kunnan olemassa olevaa omaisuutta kehitetään, ylläpidetään, hyödynnetään ja tarvittaessa järjestellään uudelleen tulevaisuuden palvelutarpeita vastaavaksi.

   Tavoitteena on kohdentaa käytettävissä olevat resurssit niihin kiinteistöihin ja infrastruktuuriin, jotka ovat kunnan toiminnan ja palvelujen kannalta keskeisiä, ja samalla vähentää tarpeettomasta tai vajaakäyttöisestä omaisuudesta aiheutuvia kustannuksia. Rajoitettu investointitaso edellyttää priorisointia, mutta se ei saa johtaa siihen, että toiminnan kannalta välttämättömien kiinteistöjen ja infrastruktuurin kunnosta tingitään hallitsemattomasti. Siksi kunnossapidon tarve, korjausvelka, palveluverkon ratkaisut, omaisuuden käyttötarve sekä omaisuudesta aiheutuvat tuotot ja kustannukset otetaan osaksi pitkän aikavälin investointi- ja taloussuunnittelua.

9. **Miten ja missä vaiheessa kunta päivittää Kestävä Kuntatalous – ohjelman vastaamaan kunnan kestävän talouden tasoa? Miten varmistetaan, että ohjelma pysyy mukana ajassa? Miten pitkän tähtäimen taloussuunnittelua aiotaan lähteä tekemään huomioiden kestävä kuntatalous?**

   Kunnanhallituksen vastaus: *Kestävä kuntatalous -ohjelma päivitetään vastaamaan uuden kuntastrategian 2026–2029 tavoitteita, taloussuunnittelun lähtökohtia ja kunnan talouden kestävää tasoa vuonna 2027. Tasapainottamisohjelman päivittäminen on järkevää tehdä sen jälkeen, kun Kasvun Polku-työ on hyväksytty. Ohjelman seuranta ja ajantasaisuus on varmistettu siten, että toimialat seuraavat ja arvioivat toimenpiteitä, vaikutuksia ja toteutumista vuosittain talousarvion, puolen vuoden osavuosikatsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä. Pitkän tähtäimen taloussuunnittelussa tarkastellaan käyttötaloutta, investointeja,*

lainakantaa, väestö- ja palvelutarvemuutoksia sekä tulopohjan kehitystä useamman vuoden aikajänteellä.

10. **Mitä toimenpiteitä aiotaan tehdä taseen ja sen riskisyyden hallitsemiseksi?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Sotkamon kunnalla on vahva tase, johtuen sijoitusomaisuudesta, metsä- ja maaomaisuudesta sekä rakennusmassasta, jossa on paljon uutta rakennuskantaa. Kunnanhallitus valmistelee parhaillaan omistajapolitiikkaa, jossa linjataan omaisuudenhallinnan keskeisimmät tavoitteet ja toimenpiteet sekä riskit ja niiden hallinta. Kun omistaja politiikka koskee koko konsernia, taseen ja sen riskisyyden hallinta vahvistuu sekä parantaa konsernitason talouden kokonaiskuvaa ja riskien seurantaa. Kunnanhallitus kiinnittää erityistä huomiota lainakannan, vastuiden, takausriskien, kiinteistöomaisuuden, sijoitusten ja konserniyhtiöihin liittyvien taloudellisten riskien arviointiin. Riskienhallintaa kehitetään niin, että keskeiset taloudelliset riskit tunnistetaan, arvioidaan ja raportoidaan talousarvioiden ja tilinpäätösten sekä tarvittavilta osin muun päätöksenteon yhteydessä. Tavoitteena on ennakoiva, läpinäkyvä ja konsernin kokonaisedun huomioon ottava talouden kokonaisjohtaminen.*

11. **Miten varmistetaan, että taloushallinnon tuottamat rahoituslaskelmat näyttävät päättäjille ja kuntalaisille oikeita velkaantumisen lukuja?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Rahoituslaskelmat muodostuvat taloushallintojärjestelmästä ja rahoituslaskelman sisältö johdetaan suoraan kirjanpidosta. Taloushallinto tuottaa talousarviossa esitettävän rahoituslaskelman yhteistyössä toimialueiden kanssa sen hetkisen saatavilla olevan parhaan tiedon mukaan. Talousarvioon sisältyvä rahoituslaskelma tarkastetaan ja päivitetään talousarviomuutosten yhteydessä. Rahoituslaskelmien oikeellisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota taloushallinnon ulkoisen palveluntuottajan sekä taloushallinnon järjestelmän muututtua. Rahoituslaskelmien tulee antaa päättäjille ja kuntalaisille oikea ja ymmärrettävä kuva kunnan rahavirroista, lainakannan kehityksestä, investointien rahoituksesta ja velkaantumisesta. Tähän Sotkamon kunta on pyrkinyt tähänkin asti toiminnassaan. Talousarvion rahoituslaskelmaa päivitetään ta-muutosten yhteydessä.*

12. **Miten talousohjausta aiotaan vahvistaa niin, että toimialojen suunnitelmilla mennään kohti kestävää kuntataloutta?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Talousohjausta vahvistetaan siten, että toimialojen talouden suunnitelmat sidotaan nykyistä tiiviimmin kuntastrategiaan, talousarvion raameihin ja Kestävä kuntatalous -ohjelmaan. Toimialojen tulee valmistelussaan osoittaa, miten esitetyt toimenpiteet tukevat talouden tasapainoa, palvelujen vaikuttavuutta ja resurssien kestävää käyttöä. Kunnanhallitus ohjaa talousarviovalmistelua yhteisillä linjauksilla, talousraameilla ja seurattavilla tavoitteilla. Toteutumista seurataan säännöllisesti, ja poikkeamiin reagoidaan tarvittaessa talousarviovuoden aikana korjaavilla toimenpiteillä. On myös muistettava, että kunnanhallitus ei varsinaisesti tee päätöksiä talouden varauksista vaan päätösvalta talouden reunaehdoista on kunnanvaltuustolla.*

13. **Millä tavalla kunta aikoo panostaa kuntamarkkinointiin nettomuuton kasvattamiseksi ja minkälaisilla tavoitteilla tämä tehdään?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Tavoitteet kuntamarkkinoinnille linjataan kuntastrategiassa, josta johdetaan tarkempia ohjelmia, kuten elinvoima- ja viestintäohjelma. Näiden lisäksi tavoitteita ja mittareita määritellään talousarviossa.*

    Kuntamarkkinointi kohdennetaan jatkossakin mahdollisimman täsmällisesti paluumuuttajiin, työikäisiin osaajiin, lapsiperheisiin, etätyöntekijöihin ja yrittäjiin. Markkinoinnissa yhdistetään työ- ja yritysmahdollisuudet, monipuolinen asuminen, turvallinen arki, palvelut, luonto sekä Vuokatin tunnettuus. Tavoitteet kuntamarkkinoinnille linjataan kuntastrategiassa, josta johdetaan tarkempia kuntamarkkinointia tukevia ohjelmia, kuten elinvoima- ja viestintäohjelma. Näiden lisäksi tavoitteita ja mittareita määritellään myös talousarviossa. Seurattavia tunnuslukuja ovat muun muassa nettomuutto, työikäisten tulomuutto, uusien asukkaiden määrä ja yrityksien määrän kehitys.

14. **Millä tavalla kunta aikoo panostaa yritysdiversiteetin parantamiseen ja yritysrekrytointiin, ja millaisia tavoitteita tähän asetetaan? Miten kunnan ja kuntakonsernin elinkeinopalvelun resurssit pystyvät vastaamaan yrityskentän haasteisiin?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Yritysrakenteen monipuolistamista edistetään uuden elinvoimaohjelman mukaisesti vahvistamalla erityisesti pk-yritysten, jalostavan teollisuuden, teknologia- ja energia-alojen, matkailua täydentävien palvelujen sekä luovien alojen sijoittumisedellytyksiä. Kunnalla käytössä olevien*

yrityspalvelusetelien käyttöä seurataan ja kehitetään. Yritysrekrytoinnissa hyödynnetään aktiivista sijoittumispalvelua, kaavoitusta ja tonttitarjontaa, verkostoja, hankkeita sekä Snowpolis Oy:n ja Business Sotkamo -kokonaisuuden osaamista. Tavoitteiksi asetetaan yritysten nettomäärän, uusien työpaikkojen, investointien ja sijoittumisten kasvu. Kunnan ja kuntakonsernin elinkeinopalvelujen työnjako, tavoitteet ja resurssit arvioidaan elinvoimaohjelman ja talousarvion valmistelussa. Samalla poistetaan päällekkäisyyksiä ja vahvistetaan yhteistä asiakkuudenhallintaa.

15. **Millä tavalla kunta aikoo panostaa osaavan työvoiman saantiin ja koulutuspolkujen kehittämiseen?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Osaavan työvoiman saatavuutta vahvistetaan ennakoivalla rekrytoinnilla, Työkyky365-kokonaisuudella, työnantajakuvaviestinnällä, työperäisen maassa- ja maahanmuuton edistämisellä ja kotoutumispalveluilla sekä yhteistyöllä Kainuu–Koillismaan työllisyysalueen, yritysten ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Koulutuspolkuja kehitetään varhaiskasvatuksesta toiselle ja kolmannelle asteelle, hyödyntäen lukion erityistehtäviä, Olympiavalmennuskeskusta, kansalaisopistoa, oppisopimuksia ja paikallisia täsmäkoulutuksia sekä hankkeita. Tavoitteena on koulutustarjonnan parempi vastaavuus yritysten osaamistarpeisiin ja koulutuksesta työhön siirtymisen nopeutuminen.*

16. **Miten varmistetaan kunnan resurssit edunvalvontaan?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Edunvalvonta kytketään osaksi kunnan strategista johtamista. Kunnanhallitus määrittää vuosittain keskeiset edunvalvontatavoitteet, vastuuhenkilöt, kumppanit ja seurannan. Resursseja vahvistetaan suuntaamalla johdon ja asiantuntijoiden työpanosta tärkeimpiin saavutettavuus-, investointi-, koulutus-, rahoitus- ja lainsäädäntökysymyksiin sekä hyödyntämällä Kainuun liiton, kuntien, elinkeinoelämän ja kansanedustajien verkostoja. Samalla muistaen, että jokainen kunnan päättäjä ja työntekijä on Sotkamon kunnan edunvalvoja omissa sidosryhmissään. Tämä on mahdollista, kun päättäjillä ja viranhaltijoilla on yhteinen suunta ja tavoite edunajamisen kärjistä niin kunta kuin maakuntatasolla.*

17. **Miten varmistetaan strategisesti tärkeiden viestinnän ja matkailun markkinoinnin resurssien riittävyys?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Viestinnän ja matkailumarkkinoinnin resurssitarve arvioidaan osana strategiaa, toimialaohjelmia ja vuosittaista talousarviota. Kunnan viestinnän ja matkailumarkkinoinnin roolit, tavoitteet ja työnjako määritellään siten,*

että kuntamarkkinointi, elinkeinoviestintä, matkailumarkkinointi ja kunnan työnantajakuvan kehittäminen henkilöstöpalveluiden kanssa muodostavat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

Resurssien kohdentamisessa painotetaan yhteisesti sovittuja tavoitteita tukevia toimenpiteitä, toiminnan vaikuttavuutta sekä digitaalisten kanavien tehokasta hyödyntämistä. Samalla hyödynnetään tarkoituksenmukaista yhteistyötä kunnan eri toimialojen, Vuokatin Matkailukeskus Oy:n sekä muiden keskeisten kumppaneiden kanssa niiltä osin, kun se kunnan toiminnassa on mahdollista. Resurssien riittävyyttä arvioidaan vuosittain suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Mikäli viestinnän ja markkinoinnin näkyvyyttä ja vaikuttavuutta halutaan merkittävästi kasvattaa erityisesti valtakunnallisella tasolla, edellyttää se nykyistä suurempia talousarviovarauksia ja lisäresursointia.

18. **Miten varmistetaan hyvinvoinnin parantamiseksi vaadittujen resurssien riittävyys ja yhteistoiminnan sujuvuus Kainuun hyvinvointialueen kanssa?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä johdetaan laajan hyvinvointisuunnitelman, HYTE-indikaattoreiden ja toimialakohtaisten tavoitteiden avulla. Hyvinvointikoordinaattorin poikkihallinnollinen rooli ja HYTE-palvelujen seuranta turvataan talousarviossa. Yhteistyötä Kainuun hyvinvointialueen kanssa vahvistetaan sopimalla vuosittaiset painopisteet, yhteiset rakenteet, tiedonkulku, vastuut ja seuranta erityisesti lasten ja nuorten, ikääntyneiden, mielenterveyden, ehkäisevän työn sekä työkyvyn tuen kysymyksissä. Koska hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa suhteellisen vasta, on myös osa-alueita jossa käytänteet ovat vasta muodostumassa ja niitä mallinnetaan parhaillaan. Tärkeä on myös se, että kunta – hyvinvointialuetasolla on tiedossa eri organisaatioiden vastaavat tahot ja viran- sekä toimenhaltijat.*

19. **Millä tavalla kunta voi ja aikoo panostaa nuorten työllistymiseen?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Nuorten työllistymistä edistetään tiivistämällä kunnan, työllisyysalueen, oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä. Keinoina ovat kesätyö- ja harjoittelupaikat, työnantajille suunnatut kannusteet, oppisopimus- ja koulutussopimuspolut, henkilökohtainen palvelu, kesätyösetelit ja Sotkamo-lisä työnantajille sekä nopea tuki koulutuksen tai työn ulkopuolelle jääville. Tavoitteet asetetaan ja niitä seurataan muun muassa nuorisotyöttömyyden, työhön ja koulutukseen siirtymisten sekä toteutuneiden nuorten työ-*

ja harjoittelupaikkojen määrällä. Kunnan omat työllisyyspalvelut ja nuorisotyö ovat avainasemassa niiden nuorten kohdalla, joilla perusopetuksen jälkeinen ensimmäinen koulutus on keskeytynyt tai koulutuksen jälkeinen työttömyys pitkittyy.

20. **Millä tavalla kunnanhallitus päättää kehittää etenkin kunnan talouteen liittyvän päätöksenteon selkeyttä ja avoimuutta?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Sotkamon kunnan talouteen liittyvä päätöksenteon perusprosessi on tällä hetkellä jo selkeä ja yksinkertainen. Toimialueet valmistelevat viranhaltijoiden toimesta esityksensä kunnanhallitukselle ja kunnanhallitus tuo sitten kokonaisesityksen kunnanvaltuuston päätettäväksi talousarvion muodossa. Toimialueet toteuttavat toimintansa talousarvion antaman raamin sisällä niin käyttötalouden kuin investointien osalta. Poikkeamista raportoidaan osavuosikatsauksien yhteydessä ja tarvittaessa muutoksilla lisätalousarvion yhteydessä. Esityslistojen ja päätösasiakirjojen lisäksi talouteen liittyviä asioita pyritään avaamaan kunnan erillisillä tiedotteilla.*

    Merkittävissä asioissa tuodaan esiin vaikutukset käyttötalouteen, investointeihin, rahoitukseen, lainamäärään, konserniin ja riskeihin koko suunnittelukaudelta. Tarvittaessa kunta järjestää kuulemistilaisuuksia suurista investoinneista ja päätöksistä. Kuntalaisten osallisuutta on lisätty esimerkiksi osallistavalla budjetoinnilla. Keskeiset taloustiedot ja päätösten perusteet viestitään ymmärrettävästi kuntalaisille ja luottamushenkilöille.

21. **Millä tavalla kunnanhallitus päättää kehittää konserniyhtiöiden kunnan strategian mukaisten tavoitteiden asetantaa ja raportointia?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Konserniohje ja omistajapoliittiset linjaukset päivitetään vastaamaan uutta kuntastrategiaa. Jokaiselle tytäryhteisölle asetetaan sen tehtävään perustuvat, selkeät ja mitattavat toiminnalliset ja taloudelliset konsernitason tavoitteet. Jo nykyisellään kunnanhallitus saa säännöllisen tilannekuvan konserniyhtiöiltä ja omistajan ohjauksesta vastaavilta. Konsernijohto arvioi vuosittain omistajaohjauksen tuloksellisuutta.*

    Valtuustolle raportoidaan vuosittain tavoitteiden toteutumisesta, taloudesta, investoinneista, rahoituksesta ja olennaisista riskeistä. Tarvittaessa konserniyhtiöt esittelevät toimintaa valtuustolle isompien asioiden yhteydessä. Kesäkuun osavuosikatsauksen yhteydessä jatkossa tuodaan yhtiöiden tilannekuvaus valtuustolle.

22. **Miten jatkossa avataan lasten ja nuorten asemaa toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa? Miten vahvistetaan nuorisovaltuuston ja Lasten Parlamentin merkityksellisyyttä kunnan päätöksenteossa?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Lasten ja nuorten asemaa vahvistetaan ottamalla lapsivaikutusten arviointi järjestelmälliseksi osaksi merkittävien päätösten valmistelua ja kuvaamalla arvioinnin tulokset päätösasiakirjoissa. Nuorisovaltuustolle ja Lasten Parlamentille varataan ennakoiva mahdollisuus lausua heitä koskevista asioista. Lasten ja nuorten aloitteiden käsittelylle, palautteelle ja seurannalle luodaan entistä selkeämpi toimintamalli. Osallistavaa budjetointia ja suoraa vuoropuhelua toimialojen kanssa lisätään Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman mukaisesti. Jo nyt on osoittaa esimerkkejä osallistavasta budjetoinnista ja lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamisesta ja sieltä esiin nousseiden asioiden huomioimisesta. Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malli jo itsessään vaatii edellä mainittujen asioiden huomioimisen sekä toteuttamisen. Lapsiystävällinen kunta -malli on jatkuvan kehittämisen kohteena ja statuksen ylläpitäminen vaatii kunnalta siihen panostamista.*

23. **Millä tavalla kunnassa varmistetaan kunnan työntekijöiden strategisten osaamisten ajanmukaisuus ja henkilöstösuunnittelu?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Strategiset osaamistarpeet yhdistetään vuosittaiseen koulutussuunnitelmaan ja rekrytointien painopisteisiin sekä kehityskeskusteluihin.*

    Toimialat laativat lyhyen ja pitkän aikavälin henkilöstösuunnitelmat, joissa ennakoidaan eläköityminen, rekrytointitarpeet, kriittiset osaamiset, sijaisjärjestelyt ja taloudelliset vaikutukset.

24. **Millä tavalla kunnanhallitus päättää vahvistaa kunnan viestinnän strategista merkitystä kunnan elinvoiman kehittämisessä?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Viestintä on kiinteä osa strategista johtamista, elinvoiman kehittämistä ja päätösvalmistelua. Viestinnän vuosikellossa määritellään kunnan vetovoimaa, investointeja, yrityspalveluja, rekrytointia ja asumista tukevat painopisteet, kohderyhmät, vastuut ja mittarit. Viestinnän kokonaisuutta koordinoidaan keskitetysti, mutta asiantuntijaviestintä kuuluu kaikille toimialoille ja toimijoille. Konserniyhtiöiden viestintää ohjeistetaan ja tehdään yhteistyössä kunnan viestinnän kanssa. Kunta varaa riittävän resurssin niin talouden kuin henkilöresurssin osalta toteuttamaan elinvoima viestintää.*

25. **Millä tavalla päätetään terävöittää strategisten riskien määrittämistä ja avata sitä toiminnan suunnittelussa (talousarvio) ja raportoinnissa (osavuosikatsaukset ja tilinpäätös)?**

    Kunnanhallituksen vastaus: *Strategisten riskien käsittelyä terävöitetään sisällyttämällä riskinarviointi talousarviotavoitteisiin ja merkittävien päätösten valmisteluun. Toimialat ja konserniyhtiöt tunnistavat tavoitteita uhkaavat riskit, arvioivat niiden todennäköisyyden ja vaikutuksen, määrittävät seurantaindikaattorit. Osavuosikatsauksissa raportoidaan tarvittaessa riskitilanteen muutokset. Talousarvion yhteydessä olevasta SWOT-analyysistä nostetaan keskeisimmät riskit ja uhkakuvat, joita avataan tarkemmin. Kunnanhallitus seuraa kokonaisriskikuvaa säännöllisesti.*